

Aan:
de Minister President,
de ministers van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken
en Klimaat, Infrastructuur en Waterstaat, Financien, en
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
de ministers voor Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking, Klimaat en Energie, Natuur
en Stikstof en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat
de staatssecretaris Mijnbouw

Nationaal Klimaat Platform (NKP)
Rijnstraat 8
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
www.nationaalklimaatplatform.nl

Kenmerk
IENW/BSK-2022/279448

Datum 23 november 2022
Betreft Eerste contouren programma NKP

Geachte bewindslieden van de MCKE,

Met genoegen zend ik u de eerste contouren van het programma van het Nationaal Klimaat Platform (NKP). Het NKP is op 3 november officieel gelanceerd bij gelegenheid van de jaarlijkse Dag van het Klimaatakkoord.

Dat is te danken aan het kabinet dat op 16 september aan het NKP het mandaat heeft gegeven om gedurende een periode van 4 jaar via dialoog de maatschappelijke betrokkenheid bij het klimaatbeleid te vergroten, met speciale aandacht voor groepen die moeilijker te bereiken zijn. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft deze voordracht op 3 november bekrachtigd met mijn benoeming als onafhankelijk voorzitter van het NKP bij het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving, waar het NKP wordt ondergebracht. Mijn grote dank daarvoor!

Ik hecht eraan dat U rechtstreeks van mij hoort hoe ik dit mandaat wil gaan verzilveren. In dit stadium leg ik daarvoor de basis, door uitwerking van het programma, opbouw van een team en afstemming met de relevante omgeving. Daarvoor leg ik contact met departementen, maatschappelijke organisaties en geledingen in de samenleving (waaronder jongeren). Dat geldt ook zeker de uitvoeringsoverleggen en -structuren die met de opheffing van het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord (VGO) onder directe regie van de betrokken bewindslieden komen te opereren.

Het streven is in januari 2023 de startfase van NKP af te ronden. Uw reflecties zijn juist in deze fase welkom. Daarom geef ik op 29 november desgewenst tekst en uitleg bij de eerste contouren van het NKP in de bijgevoegde notitie, tezamen met Rob Weterings, programmadirecteur van het NKP (tevens mijn plaatsvervanger). Graag ga ik met u in gesprek over hoe we onze toekomstige samenwerking - met u en uw departementen - samen op een goede manier inhoud en vorm kunnen geven.

Met vriendelijke groet,

Kees Vendrik
Voorzitter Nationaal Klimaat Platform

Cc:
Voorzitters/leden van het voormalige Voortgangsoverleg Breed
Voorzitters van het Overlegorgaan Fysieke leefomgeving

Bijlage brief bewindslieden van de MCKE

Het Nationaal Klimaat Platform 'Versnellen en Verbinden' Eerste contouren van het programma

1. Inleiding

Deze notitie bevat de eerste contouren van het programma van het Nationaal Klimaat Platform. Met dit programma wil ik uitvoering geven aan de opdracht aan het NKP om via dialoog de maatschappelijke betrokkenheid bij het klimaatbeleid te vergroten en gevraagd en ongevraagd knelpunten en kansen voor versnelling van de transitie te signaleren. Ten behoeve van het overleg met de bewindslieden van de MCKE zijn de specifieke vragen aan hen de volgende:

1. Welke aandachtspunten willen de bewindslieden voor de uitwerking van deze eerste contouren meegeven?
2. Op welke manier kan het NKP van betekenis zijn voor het sectorale klimaatbeleid?
3. Periodiek rapporteert de voorzitter van het NKP bevindingen, kansen en knelpunten aan de minister voor Klimaat en Energie. Hoe wensen andere bewindslieden betrokken te blijven?
4. Het NKP is aanvullend op de bestaande uitvoeringsoverleggen en -structuren die tot 3 november deel uitmaakten van het VGO. Voor het NKP is effectief contact met deze uitvoeringsoverleggen en -structuren van belang om signalen te kunnen toetsen en mogelijke vervolgacties te bespreken. Dat vraagt een heldere positionering van deze gremia. Wordt dit herkend? Wat is hier het goede vervolg?

2. De klimaat- en energietransitie: richting en ruimte

De klimaat- en energietransitie is een maatschappelijk project van ongekende omvang. Met ingrijpende gevolgen voor de manier waarop we eten, wonen, werken, ons verplaatsen enzovoorts. Transitiebeleid van overheden gaat het dagelijkse leven van iedereen veranderen. Het zijn de burgers, ondernemers en maatschappelijke instellingen die de weg naar een klimaat-neutrale samenleving (op tijd) moeten weten te vinden. Burgers en ondernemers willen ook invloed op dit beleid omdat het hen aangaat en beroert. Rechtvaardigheid in de verdeling van lusten en lasten van de transitie is een cruciale randvoorwaarde op elke schaal: internationaal, tussen generaties, burgers onderling, tussen huishoudens en bedrijven, en economische sectoren.

Effectief transitiebeleid is dus een balanceer-act tussen het geven van richting en bieden van ruimte. Richting in de vorm van stevig overheidsbeleid, met heldere kaders en sectoraal/ruimtelijk beleid, het aanjagen van innovatie en borgen van toegang tot financiering en beschikbaarheid van voldoende en gekwalificeerde mensen. Ruimte, opdat marktpartijen de transitie binnen het eigen bedrijf, hun keten en de regio kunnen realiseren en duurzame bedrijven een markt vinden met prikkels die een verdienmodel mogelijk maken. Die ruimte is ook van belang opdat maatschappelijke instellingen en burgers en hun collectieven 'van onderop' initiatief kunnen nemen om zelf te besparen dan wel zelf energie op te wekken en hun stem kunnen laten horen in de dialoog omtrent de transitie. Het NKP is gestoeld op de gedachte dat hun directe ervaring met kansen en knelpunten in de transitiepraktijk gehoord moet worden om een hoger tempo te kunnen realiseren en de maatschappelijke bedding van de transitie te versterken.

3. Van praten naar doen: de maatschappelijke stem

In 2019 is in opdracht van het kabinet Rutte III het Klimaatakkoord tot stand gekomen tussen het Rijk, medeoverheden en maatschappelijke organisaties en bedrijven. Dit akkoord omvatte een breed plan met afspraken en agenda's voor de verduurzaming van Nederland. In het regeerakkoord van Rutte IV zijn de klimaatambities verhoogd en wordt ingezet op versterking en versnelling van (de uitvoering van) de klimaat- en energietransitie. De transitie komt daarmee in een nieuwe fase. Naast een blijvend forse opgave voor beleidsmakers (zie ook de laatste KEV) wint de tastbare en tijdige realisatie van alle plannen aan urgentie. Dat is bepaald geen geringe opgave.

Zoals Ed Nijpels in het eindverslag van het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord aangaf (zie bijlage 2) is er veel politieke moed, maatschappelijke betrokkenheid en initiatief nodig om de klimaatcrisis het hoofd te bieden, talrijke knelpunten te lijf te gaan en de klimaat- en energietransitie binnen de nog resterende tijd te realiseren. Op vele fronten dient te worden opgeschaald en moet het tempo omhoog. De stap 'van praten naar doen' is - zeker nu met de huidige gasprijzen-crisis - urgenter dan ooit. Alle registers open om sneller te besparen en te verduurzamen is uiteindelijk het beste antwoord voor burgers en ondernemers die moeten kunnen rekenen op een beheersbare energierekening.

Met de instelling van het NKP geeft het kabinet de ruimte om de ambitieuze overheidsplannen voor de klimaat- en energietransitie te versterken met inzichten vanuit de leefwereld van burgers en ondernemers, en zo de gewenste versnelling te bevorderen. De gedachte dat burgers en ondernemers 'het' moeten kunnen meemaken is uiteraard niet nieuw. Ook nu zijn er diverse kanalen en informatiestromen via welke politici en beleidsmakers al lang vinger aan de pols houden. Burgers en ondernemers nemen al vaak deel aan talrijke participatieprocessen in stad en regio. De toegevoegde waarde van het NKP is met name gelegen in het zo systematisch mogelijk ophalen, analyseren en agenderen van kansen en knelpunten uit de transitiepraktijk van burgers, bedrijven en professionals die dagelijks werkzaam zijn in de klimaat- en energietransitie.

Hier kan aan twee kanten winst worden geboekt. Bestuurders en beleidsmakers hebben belang bij goede informatie: wat helpt, wat werkt niet, waar zit de ruimte, beweging en maatschappelijke energie voor versnelling? Burgers, ondernemers en maatschappelijke instellingen zoeken op hun beurt ondersteuning voor de kansen in hun eigen context, in grote variëteit en diversiteit wat betreft dromen, eigen projecten, stimulansen en verwachtingen.

Ook Nederland is gezegend met een legioen van duurzame koplopers in stad, buurt, platteland, onderneming, bank en boerderij die al lang aan de slag zijn gegaan. Ze krijgen inmiddels gezelschap van steeds meer burgers, bedrijven en instellingen die hun verantwoordelijkheid voor deze opgave willen nemen en in actie komen. Dit is kostbaar maatschappelijk 'transitie-kapitaal'. Voor de samenleving vormen deze duurzame perspectieven een bron van inspiratie, innovatie, vertrouwen en vooruitgang. Deze gangmakers van 'de transitie van onderop' verdienen kansen, experimenteeruimte en steun. Ze zijn de grootste bondgenoten van het kabinet. Elke poging om hen beter te verstaan helpt daartoe.

Er zijn ook groepen van burgers en ondernemers die er anders in staan. Soms welwillend, of aarzelend, niet zelden wantrouwend of ronduit afwijzend. Ook zij hebben het recht gehoord te worden. Bovendien is de klimaat- en energietransitie erbij gebaat als juist ook de brug naar hen wordt geslagen. Wat hebben zij nodig om deze transitie mee te maken? Waar putten zij vertrouwen uit? Noties van klimaatrechtvaardigheid ('Just Transition'), concreet handelingsperspectief en ontzorgen ('regel het!') spelen hier vermoedelijk een niet onaanzienlijke rol.

Het NKP wil een stevige bijdrage leveren door al deze maatschappelijke stemmen beter te verstaan. Door in lijn met het mandaat van het kabinet op basis van permanente dialoog en verbinding signalen over de beleving en uitvoering van de transitie op te vangen en kansen en knelpunten te onderzoeken en te agenderen.

4. Focus, positionering en werkwijze Nationaal Klimaat Platform

De focus van het NKP is primair gericht op de klimaat- en energietransitie en de bijbehorende nationale opgave voor emissiereductie van broeikasgassen. Deze opgave is evenwel verbonden met andere opgaves in markten en regio's (zoals circulaire economie, woningbouw, arbeidsmarkt, biodiversiteit, water etc). Dat is een relevant gegeven want vanuit de leefwereld van burgers en ondernemers bezien is deze combinatie voor hen meer dan eens de leidende ervaring. Dat geldt ook voor internationale waarde-ketens waar bedrijven onderdeel van uitmaken. Hun perspectief beperkt zich niet tot Nederland. Talrijke initiatieven om de klimaattransitie in ketens (mede) aan te jagen laten dit ook zien (bv klimaatcommitment financiële sector, IMVO-convenanten etc.). Dat vraagt een open blik bij het identificeren van kansen en knelpunten door het NKP.

Het NKP wordt gepositioneerd als een onafhankelijk platform voor 4 jaar, waar via verschillende programma-lijnen signalen over kansen en knelpunten kunnen worden geagendeerd. De minister voor Klimaat en Energie is de eerste gesprekspartner van de voorzitter van het Platform om periodiek deze signalen te delen. Daarnaast zullen ook andere betrokken bewindslieden tenminste jaarlijks worden benaderd. Dat geldt evenzeer andere bestuurlijk verantwoordelijke partijen en het leiderschap in het bedrijfsleven indien de signalen dat vergen. Op verzoek zullen parlement en media tekst en uitleg worden gegeven over programma en bevindingen. 1x Per jaar verschijnt een bondig verslag van werkzaamheden en appreciatie van de stand van zaken in de uitvoering van de transitie.

Het NKP zal zich nadrukkelijk verbinden met bestaande en nieuwe gremia en circuits, zoals de Uitvoeringsoverleggen, de Uitvoeringsstructuren, Nationaal Programma RES en de toekomstige Klimaatraad. Versterking van elkaars werk is leidend beginsel voor het NKP. Anker van het Platform binnen het ecosysteem van de klimaat-governance is de tastbare uitvoering van de transitie in de praktijk. Bij de ontwikkeling van de programmalijnen zal het NKP bij voorkeur samenwerken met strategische partners. Het NKP zal hierbij de opgevangen signalen over kansen en knelpunten in de transitiepraktijk inbrengen, om samen naar oplossingen voor versnelling te zoeken.

Verbinding wordt ook gezocht in de opzet van het communicatie-programma van het NKP. De jaarlijkse Dag van het Klimaatakkoord zal een nieuw vervolg krijgen waar veel maatschappelijk initiatief podium wordt geboden. Het NKP moet zoveel

mogelijk het karakter krijgen van een 'open huis' waar zowel koplopers als burgers en bedrijven die nog niet verbonden zijn, welkom zijn.

5. Werkprogramma NKP op hoofdlijnen

Momenteel wordt gewerkt aan uitwerking van het programma. Bij elk onderdeel worden strategische partners geïdentificeerd en kansen voor samenwerking beproefd. De uitwerking zal tevens gebaseerd zijn op beschikbaar onderzoek en data. Het programma van het NKP wordt langs de volgende 4 lijnen uitgewerkt:

1. Programmalijn Versnellingstafel

De Versnellingstafel is een centrale dialoogtafel waar transitieprofessionals samen komen. Zij spreken ofwel vanuit hun dagelijkse ervaring met de uitvoeringspraktijk, ofwel vanuit hun kennis en ervaring op de systeemvraagstukken van de klimaattransitie. Het gesprek gaat over de mogelijkheden van het versnellen van de transitie op basis van de gesignaleerde kansen en knelpunten. Met steun van het team van het NKP toetsen en verifiëren ze de belangrijkste knelpunten en kansen, om deze vervolgens te verdiepen en duiden, en interventies voor te stellen. Signalen komen uit actueel onderzoek en kennis, uit de overige programma's van het NKP, maar ook uit externe contacten. De gesprekspartners nemen deel op persoonlijke titel en opereren zonder last of ruggenspraak of commercieel belang. Bij de samenstelling van de deelnemers zal naast regio en leeftijd ook gelet worden op spreiding over de belangrijkste issues voor versnelling klimaattransitie die nu al bekend zijn. De intentie is om tenminste 4 keer per jaar samen te komen en met een vaste kern, dan wel vaste kernen bij meerdere tafels, te werken, zodat continuïteit en een verdiepende doorlopende dialoog kan ontstaan.

2. Programmalijn Ondernemers

Met dit programma reikt het NKP uit naar ondernemers en bedrijven, met name in het MKB. Staat de klimaat- en energietransitie op hun netvlies? Welke impact heeft dit op hun bedrijf? Wat hebben zij nodig om effectief deel te kunnen nemen aan de transitie? Wat zijn voor hen relevante kansen en knelpunten in hun markt? De focus ligt met name op het MKB. De grote bedrijven die onder het ETS vallen en/of deel uitmaken van de vijf industriële clusters, hebben al de nodige aandacht van het kabinet. De kern van het programma bestaat uit een rondgang op locatie en in regio's, waar het gesprek met (groepen van) ondernemers wordt gevoerd en hun ervaringen worden gehoord. Signalen kunnen onderdeel worden van de agenda van de Versnellingstafel. Vanuit de programmalijn wordt praktisch samengewerkt met bestaande initiatieven/organisaties waarbinnen het MKB georganiseerd is.

3. Programmalijn burgers

In dit onderdeel staat een serie dialogen met verschillende groepen burgers centraal. De focus ligt met name op burgers die zichzelf niet kwalificeren als koploper, behoren tot het 'stille midden' of mensen die op grote afstand staan en geen vertrouwen hebben in de overheid (mensen die niet kunnen en/of niet willen). Indachtig het motto 'versnellen' en 'verbinden' is de verwachting dat in verbinding met bepaalde groepen burgers kansen voor versnelling kunnen worden geïdentificeerd. Voor andere groepen burgers is het van belang

vooral eerst verbinding te zoeken. Dit programma zal mede gevoed door onderzoek; kansen zullen worden benut om onderzoek te laten meelopen in dialoogprocessen. De gevolgde werkwijze is in hoge mate iteratief en experimenteel en ook in dit programma wordt met (lokale) strategische partners samengewerkt.

4. Communicatie en events

Resultaten van de verschillende dialogen bij het NKP zullen met de buitenwereld worden gedeeld. Als 'open huis' in de klimaat- en energietransitie zal het NKP ook beschikbaar zijn voor externe signalen en deze op passende wijze beantwoorden. Met een jaarkalender met openbare events (inclusief de opvolger van de Dag van het Klimaatakkoord) wordt de publieke discussie over kansen en knelpunten in de transitie ondersteund en kan nieuw initiatief aan bekendheid winnen. Samenwerking met en mogelijk bundeling van staande publieke events ten behoeve van meer zichtbaarheid en grotere bekendheid bij nieuwe groepen burgers en ondernemers zijn mede richtsnoer bij het ontwikkelen van het communicatieplan van het NKP.

Organisatie, team, budget, locatie en agenda

Het NKP maakt onderdeel uit van en wordt ondersteund door het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving, dat gelieerd is aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het mandaat voor het NKP gaat vergezeld van middelen voor een team van 10 Fte en daarnaast een jaarlijks operationeel budget van 1 miljoen euro, ten laste van de begroting van het ministerie van EZK. Er wordt gezocht naar een passende locatie van het NKP in het midden van het land (vermoedelijk Utrecht) in samenwerking met locatie-management van het Rijk.

Het streven is in januari 2023 de startfase van het NKP af te ronden. Dan heeft het eerste openbare webinar plaats gevonden, zijn de programmalijnen verder uitgewerkt, zijn de deelnemers voor de Versnellingstafel benaderd, is het team grotendeels opgebouwd en is de verbinding van het NKP met bestaande gremia verder uitgekristalliseerd. Ik hoop en vertrouw erop dat we dan ook de samenwerking van het NKP met betrokken bewindslieden en hun departementen op een goede manier vorm en inhoud hebben kunnen geven.

BETREFT Eindverslag Voortgangsoverleg Klimaatakkoord

DEN HAAG 3 november 2022 **E-MAIL** info@klimaatakkoord.nl
ONS KENMERK 22.94426 **TOESTELNUMMER** 070 3499 644
BIJLAGE(N) Jaaroverzicht Voortgangsoverleg Klimaatakkoord 2022

Geachte heer Jetten,

Het Voortgangsoverleg (VGO) Klimaatakkoord wordt per 4 november 2022 opgeheven. Als voorzitter van het Voortgangsoverleg bied ik u met veel genoegen dit eindverslag aan.

De klimaattrein wordt een hoge snelheidstrein

In 2013 is met het sluiten van het Energieakkoord, ondertekend door 49 partijen, de nationale klimaattrein gaan rijden. In 2019 is dat met het sluiten van het Klimaatakkoord een snelrein geworden met veel meer wagons. Het Klimaatakkoord omvat een breed pakket aan maatregelen om de uitstoot aan broeikasgassen voor 2030 met 49 procent te verminderen. Een groot aantal organisaties heeft zich in 2019, na een intensief proces van onderhandelingen, aan de doelen en afspraken gecommitteerd. Daarmee is het Klimaatakkoord een maatschappelijk akkoord geworden dat de overgang markeert van een eigenstandig beleidsprogramma naar een positie in het hart van het kabinetsbeleid. Het coalitieakkoord uit 2021 zette hier een hoge snelheidstrein voor: in de Klimaatwet zal het doel voor 2030 aangescherpt worden tot tenminste 55 procent broeikasgasreductie en het beleid wordt gericht op 60 procent reductie.

De Klimaattrein is niet meer te stoppen. De transitie naar een klimaatneutrale samenleving is echter geen blauwdruk. Transitie voltrekken zich per definitie schoksgewijs, doen pijn en leiden tot onrust. Transitie vergen daarom politieke moed. In het laatste deel van dit eindverslag zal ik hier nader op reflecteren. Eerst motiveer ik kort de aanleiding voor opheffing van het VGO. Vervolgens rapporteer ik beknopt hoe het VGO de afgelopen drie jaar invulling heeft gegeven aan zijn taken.

1. Opheffing Voortgangsoverleg Klimaatakkoord

Het coalitieakkoord voldoet nadrukkelijk aan twee wensen van de partijen van het Klimaatakkoord: ten eerste het verhogen van het nationale klimaatdoel naar 55 procent reductie van broeikasgassen en ten tweede een veel steviger regierol van het Rijk. In de nieuwe governance houdt u, als minister voor Klimaat en Energie, de voortgang aanzienlijk scherper in de gaten en bespreekt u de voortgang tenminste vier keer per jaar met uw collega bewindslieden.¹ Voorts zal het kabinet vanaf 2023 niet alleen in het najaar, maar ook in het voorjaar rapporteren over de voortgang van het klimaatbeleid, aansluitend bij de begrotingscyclus. De informatie uit de monitoring (via een versterkt Dashboard Klimaatbeleid) en de ramingen uit de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) vormen hiervoor de basis. Het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord is daardoor niet langer nodig voor een reguliere bespreking van de voortgang van het Klimaatakkoord. Ik heb u daarom geadviseerd het Voortgangsoverleg

¹ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2022). [Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat](#)

te beëindigen.² Daartoe heeft u besloten het VGO per 4 november 2022 op te heffen. Om deze reden bied ik u graag dit eindverslag aan. Tevens verheugt het mij zeer dat de (maatschappelijke) platformfunctie en de signaalfunctie die het VGO ook heeft vervuld, per 4 november 2022 in een nieuwe vorm worden voortgezet onder leiding van de heer Vendrik. Dit nieuwe Nationale Klimaat Platform wordt geplaatst bij het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL).³

2. Verslag van de taken van het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord

Het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord is eind 2019 ingesteld door uw ambtsvoorganger, de minister voor Economische Zaken en Klimaat. In zijn reactie op de Klimaat- en Energieverkenning van 1 november 2019 schetst de heer Wiebes hoe het kabinet invulling wenst te geven aan de governance van het Klimaatakkoord. Behalve de uitvoeringsoverleggen per sector is toen het Voortgangsoverleg ingesteld, onder leiding van mij als onafhankelijk voorzitter. In het VGO hebben de voorzitters van de vijf sectorale uitvoeringsoverleggen (Elektriciteit, Gebouwde omgeving, Industrie, Landbouw en landgebruik en Mobiliteit) en de vier uitvoeringsstructuren (Arbeidsmarkt en scholing, Circulaire economie, Financiële sector en Innovatie) zitting gehad; aangevuld met de programmadirecteur NP RES, de vertegenwoordiger namens de medeoverheden en de DG Klimaat en Energie als ministeriële vertegenwoordiger.

Het Voortgangsoverleg heeft twee taken gekregen:

1. Het borgt voortgang en de samenhang rondom de belangrijkste trajecten in de uitvoering die meerdere sectoren raken.
2. Het fungeert als platform om de community van het Klimaatakkoord blijvend aan elkaar te verbinden en een podium te organiseren voor dialoog.

2.1 Het borgen van de voortgang en samenhang

Het Voortgangsoverleg heeft de afgelopen drie jaar nauwlettend de voortgang van de uitvoering van het Klimaatakkoord gevolgd en ten minste jaarlijks zijn bevindingen gerapporteerd en knelpunten gesignaleerd. Hierbij zijn steeds signalen van akkoordpartijen en de bredere samenleving betrokken. Als voorzitter heb ik naast het regulier overleg met de leden van het Voortgangsoverleg zeer frequent het gesprek gevoerd met akkoordpartijen, overheden, uitvoerings- en kennisinstututen en andere betrokkenen. Tevens ben ik het land ingetrokken om de functie van het Klimaatakkoord uit te leggen en geluiden op te vangen van welwillende burgers tot bedrijven in moeilijkheden. Het VGO was daarnaast het overleg voor verbinding, coördinatie, afstemming en kennisdeling over alle onderdelen van het Klimaatakkoord. Tot slot hebben we in het VGO regelmatig besproken hoe de uitvoeringsstructuur kon worden versterkt, want bij een transitie vergt dit continue aanpassing en bijsturing.

Gaarne spreek ik mijn dank uit aan de voorzitters (en hun voorgangers) van de uitvoeringsoverleggen en -structuren voor het formidabele werk dat zij hebben verricht bij de uitvoering van het Klimaatakkoord. Ik noem ze graag bij naam:

Voorzitters van de uitvoeringsoverleggen: Teun Bokhoven (Gebouwde omgeving), Jan Jacob van Dijk (Elektriciteit), Pieter van Geel (Landbouw en Landgebruik) en Pieter Litjens (Mobiliteit). En hun voorgangers: Caroline Gehrels (Industrie) en Maarten van Poelgeest (Gebouwde omgeving).

Voorzitters van de uitvoeringsstructuren: Femke de Vries (Financiële sector), Henri de Groot (Arbeidsmarkt en scholing), Peter Molengraaf (Innovatie) en Annemarie Rakhorst (Circulaire economie). En hun voorgangers: Mariëtte Hamer (Arbeidsmarkt en Scholing) en Manon Janssen (Innovatie).

² Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2022). [Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat](#).

³ [Kamerstuk 32813, nr. 1091](#).

Het doet mij plezier dat een deel van hen zich ook de komende jaren nog vol overgave zal inzetten als voorzitter van een Uitvoeringsoverleg of uitvoeringsstructuur. Tot slot dank ik ook graag Kristel Lammers (NP RES), Albert Vermuë (medeoverheden), Sandor Gastra en Niels Kastelein (EZK) als leden van het VGO.

Voortgang uitvoering Klimaatakkoord op hoofdlijnen tussen 2019 en 2022

Van onderhandelen naar uitvoeren (2019-2020)

Tijdens het eerste jaar van de uitvoering van het Klimaatakkoord lag het accent op het voorbereiden en uitwerken van de afspraken. Ik constateerde hierbij onverminderd commitment van de partijen. En hoewel de partijen, inclusief het Rijk, tijd nodig hadden om de omslag te maken van onderhandelen naar uitvoeren, werd er veel werk verzet. De Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2020 raamde het doelbereik op 34 procent broeikasgasreductie in 2030. Een duidelijk signaal dat de 49 procent nog niet binnen bereik was. Hoewel een substantieel deel van de afspraken van het Klimaatakkoord nog niet voldoende was uitgewerkt om mee te nemen in de berekeningen, beaamde het VGO dat het tempo omhoog moest. Ook benadrukte het VGO dat er aanvullende maatregelen en acties nodig waren om de 49 procent in 2030 te realiseren. Zo werd bijvoorbeeld aanbevolen om investeringen en besluitvorming op het gebied van energie-infrastructuur te versnellen. Ook vroeg het VGO om voor alle sectoren en structuren de route naar 2030 inzichtelijk te maken en daarbij tussenresultaten te formuleren teneinde beter te kunnen sturen op de voortgang van het akkoord. Tot slot waarschuwde het VGO dat het klimaat(akkoord) geen politieke lufte en langdurige demissionaire periode verdraagt, wijzend op de aankomende Tweede Kamerverkiezingen in 2021.⁴

Het klimaat(beleid) verdraagt geen politieke lufte en een langdurige demissionaire periode (2020-2021)

Het tweede jaar werd gekenmerkt door de langdurige formatie. En omdat bestaande wetgeving soms letterlijk en figuurlijk dateert uit het fossiele tijdperk, hinderde dit de voortgang behoorlijk. Denk bijvoorbeeld aan het aantal besluitvormingsprocessen dat door de Tweede Kamer controversieel werd verklaard. Het Wetgevingsprogramma Klimaat en Energie⁵ biedt, als bijlage van de jaarlijkse Klimaatnota, een veel omvattend overzicht van de enorme opgave voor de wetgevende en de uitvoerende macht. Het Voortgangsoverleg heeft in dit kader ook aanbevolen om regie op decentraal niveau mogelijk te maken door medeoverheden (gemeenten, provincies en waterschappen) voldoende bevoegdheden, capaciteit en middelen te geven voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. Het vertragende effect van de langdurige formatie op de uitvoering van het akkoord is in de resultaten van de KEV 2021 echter nog niet zo zichtbaar vanwege de voor de KEV gehanteerde systematiek. De conclusie van de KEV 2021 luidt dat er met een doelbereik van 38 - 48 procent emissiereductie in 2030 forse vooruitgang is geboekt. Maar ook dat zonder aanvullende maatregelen de kans klein blijft dat het doel wordt gehaald. En dus benadrukte het VGO dat we conform de Klimaatwet aanvullende maatregelen dienden te nemen om Nederland op het pad van 49 procent broeikasgasreductie in 2030 te krijgen.⁶ Twee belangrijke aanbevelingen van het VGO zijn (1) om met adequate prikkels te komen voor investeringen in duurzame warmte, en (2) om het klimaatbeleid meer uit de algemene middelen en additionele financieringsstromen te financieren.

Klimaat in het hart van het kabinetsbeleid (2021-2022)

Het derde jaar was het jaar van het nieuwe coalitieakkoord en de energiecrisis. De hooggespannen verwachtingen lijken waargemaakt: het klimaatbeleid vormt het hart van het coalitieakkoord. De energie- en klimaatplannen van het kabinet zijn ambitieus. En hoewel de energiecrisis ons voor zeer grote uitdagingen stelt, wordt de benodigde versnelling ingezet. De

⁴ Voortgangsoverleg Klimaatakkoord (2020). [Brief urgente punten uitvoering Klimaatakkoord](#).

⁵ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2021). [Bijlage 2 tot en met 7 bij de Klimaatnota 2021](#).

⁶ Voortgangsoverleg Klimaatakkoord (2021). [Voorjaarsbrief Voortgangsoverleg](#).

uitvoeringstructuur wordt versterkt. De voorlopige KEV-raming en de concept-Klimaatnota verschijnen in 2022 voor het eerst op Prinsjesdag. De KEV-raming laat met 39 – 50 procent broeikasgasreductie in 2030 (bij vastgesteld en voorgenomen beleid) echter nog weinig verbetering zien ten opzichte van de vorige KEV (2021). Dit lijkt vooral te wijten aan het gebrek aan voortgang dat is geboekt in de lange formatieperiode. De plannen van het nieuwe kabinet zijn hier nog beperkt in meegerekend omdat deze nog onvoldoende concreet zijn uitgewerkt. De bandbreedte inclusief een deel van het geagendeerd beleid leveren naar verwachting 41 tot 52 procent emissiereductie in 2030.⁷ Dat betekent dat er naast de uitwerking van al het geagendeerde beleid ook nog nieuw beleid zal moeten worden ontwikkeld en geïmplementeerd om voor 2030 aanvullende emissiereductie te realiseren.

2.2 Platform voor dialoog en verbinding

De platformfunctie van het VGO had als doel om de community van het Klimaatakkoord blijvend aan elkaar te verbinden en een podium te organiseren voor dialoog. Hierna licht ik puntsgewijs een aantal activiteiten toe die het VGO heeft ondernomen om invulling te geven aan de platformfunctie. In bijlage 1 treft u bovendien het jaaroverzicht 2022 van de platformactiviteiten van het VGO aan. Net als het jaaroverzicht over 2020⁸ en 2021⁹ biedt dit overzicht de gelegenheid activiteiten terug te vinden, te lezen, te bekijken en/of te beluisteren.

Online dialoog middels Webinars

De coronamaatregelen vormden direct een uitdaging voor het voeren van dialoog. De snelle omschakeling van bijeenkomsten en dialoogsessies naar online webinars durf ik een succes te noemen, dat inmiddels veel navolging heeft gekregen. In drie jaar tijd heeft het Voortgangsoverleg meer dan 30 webinars geproduceerd met doorgaans tussen de 300 - 400 kijkers uit alle geledingen van de klimaatcommunity. De onderwerpen van de webinars waren doorgaans sectoroverstijgend of -doorsnijdend, van Europa tot lokale problematiek, van wetenschap tot bedrijfsleven en van koplopers tot achterblijvers.

De dag van het Klimaatakkoord

Vandaag, op 3 november 2022, organiseert het Voortgangsoverleg de derde Dag van het Klimaatakkoord voor ruim 700 bezoekers. Naast de actualiteit is de rode draad het vooruitkijken naar wat nodig is na 2030. Alle domeinen van het Klimaatakkoord komen aan bod, er worden successen belicht en oplossingen voor knelpunten gezocht. We agenderen thema's waarop verbindingen tussen de uitvoeringsoverleggen en -structuren tot stand kunnen komen: bijvoorbeeld hoe de landbouw als leverancier van biograndstoffen kan bijdragen aan de gebouwde omgeving en de industrie.

Burgerparticipatie

Het Voortgangsoverleg heeft sinds 2020 nadrukkelijk de dialoog over burgerparticipatie gefaciliteerd, onder andere door het organiseren van symposia en het oprichten van een klankbordgroep. Ook heeft het VGO bijvoorbeeld de Klimaatraadpleging¹⁰ onder 10.000 Nederlanders en het rapport van de commissie Brenninkmeijer¹¹ ondersteund. Daarmee heeft het VGO actief bijgedragen aan de totstandkoming van de huidige beleidsdiscussie over burgerparticipatie. In uw kamerbrief van 4 juli jongstleden kondigt u aan dat het kabinet samen met het parlement gaat verkennen óf, en zo ja hoe, we met burgerfora over klimaat- en

⁷ PBL, TNO, CBS en RIVM (2022), Klimaat- en Energieverkenning 2022.

⁸ Voortgangsoverleg Klimaatakkoord (2020). [Jaaroverzicht 2020](#).

⁹ Voortgangsoverleg Klimaatakkoord (2021). [Jaaroverzicht 2021](#).

¹⁰ Mouter N. et al. (2021). [Brede steun voor ambitieus klimaatbeleid als aan vier voorwaarden is voldaan](#).

¹¹ Adviescommissie Burgerbetrokkenheid bij klimaatbeleid (2021). [Betrokken bij Klimaat. burgerfora aanbevolen](#).

energiebeleid aan de slag kunnen.¹² De activiteiten op het gebied van burgerparticipatie bij het klimaatbeleid zullen tevens worden voortgezet door het Nationaal Klimaat Platform.

Website Klimaatakkoord

De website van het Klimaatakkoord speelt een overkoepelende en verbindende rol tussen alle aspecten van het Klimaatakkoord. Er wordt bericht over beleidsmatige ontwikkelingen uit de diverse departementen en de politiek. Ook biedt het ruimte voor de partijen van het Klimaatakkoord om relevante informatie te delen. Via *social media* en de nieuwsbrief krijgt de informatie extra bereik en meer impact. Ook is een samenwerking tot stand gekomen met de Klimaathelpdesk. Dit initiatief van jonge onafhankelijke wetenschappers beantwoordt een breed palet aan publieksvragen over het klimaat en de transitie. Tevens is de website Energieopwek.nl doorontwikkeld. Deze, in de media veel geciteerde, site laat de actuele hoeveelheid opgewekte duurzame energie zien. Samen met de *founding fathers* Gasunie, Tennet en Netbeheer Nederland zijn stappen gezet om het initiatief te verbreden; zo is er nu ook een CO₂-monitor. Onlangs is in samenwerking met de NVDE een nieuwe serie klimaatweerberichten op basis van gegevens van Energieopwek gelanceerd. Dit alles draagt ertoe bij dat het verhaal van verduurzaming breder toegankelijk wordt.

3. Reflectie op tien jaar Energieakkoord en Klimaatakkoord

De Klimaatrein is niet meer te stoppen

De transitie naar een klimaatneutraal Nederland is onomkeerbaar, maar de gevolgen van klimaatverandering zijn desondanks onafwendbaar en zullen in de nabije toekomst verder toenemen. We moeten verdergaande klimaatverandering dus sneller tegengaan en we zijn zeker nog niet de beste van de klas, zoals soms wordt verondersteld. Toch ben ik blij dat ik een aantal zeer positieve ontwikkelingen kan belichten:

- *Wind op zee*: rond 2030 wekken windmolens op zee ongeveer 21 gigawatt aan energie op, dit is ongeveer 75% van het huidige elektriciteitsverbruik van ons land.¹³
- *Zon op dak*: Er zijn al ruim twee miljoen woningen met zonnepanelen.
- *Regionale Energie Strategie (RES)*: Zonder wettelijke structuur hebben de RES'en meer duurzame energie productie ingeboekt dan was gevraagd.
- *Laadinfrastructuur*: Nederland heeft de meeste oplaadpunten in de Europese Unie. Bijna 30 procent van alle oplaadpunten binnen de EU bevinden zich in Nederland.¹⁴
- *Bossenstrategie*: De uitvoering van verschillende bosprojecten is begonnen, ook plant Staatsbosbeheer nieuwe bossen en revitaliseert bestaande bossen.¹⁵
- *Waterstof*: In een korte tijd zijn er grote en richtinggevende stappen gezet in de ondersteuning van waterstofprojecten.¹⁶

Transities vergen politieke moed

De transitie naar een klimaatneutrale samenleving gaat te traag en er is geen blauwdruk hoe het sneller moet. Transitie voltrekken zich per definitie schoksgewijs, doen pijn en leiden tot onrust. Transitie vergen daarom politieke moed en consistent beleid. Dat betekent niet dat de overheid burgers iets door de strot moet duwen, maar draagvlak moet ook geen vluchtheuvel worden voor bange politici. In dit laatste deel van het eindverslag zal ik hier nader op reflecteren.

¹² [Kamerstuk 32813, nr. 1084](#).

¹³ Rijksoverheid (2022). [Planning windenergie op zee 2030 gereed](#).

¹⁴ Financieel dagblad (2022). [Nederland heeft meeste laadpalen in EU](#).

¹⁵ Staatsbosbeheer (2022). [Tussenstand Nationale Bossenstrategie](#).

¹⁶ RVO (2022). [Subsidieregelingen voor waterstof](#).

Regievoeren met een blik op de toekomst

We hebben voortdurend de neiging ons te richten op de nabije toekomst ten koste van het langetermijnperspectief. Dat is niet alleen het kabinet aan te rekenen, de publieke opinie schreeuwt erom en ook de Tweede Kamer dwingt dit vaak af. Dat de gevolgen hiervan blijvend en ingrijpend zijn, laten de volgende drie voorbeelden zien: (1) Bij het Energieakkoord, nog geen tien jaar geleden, waren er grote zorgen over het aantal banen dat zou verdwijnen als gevolg van de energietransitie. Op dit moment is er echter sprake van groot personeelstekort voor de verduurzaming van ons land, bijvoorbeeld in de installatiebranche; (2) angst voor onnodige investeringen remde jarenlang de uitbreiding van de netcapaciteit, op dit moment dreigt het elektriciteitsnet ernstig overbelast te raken; en (3) op dit moment zien we dat de maatregelen om op korte termijn de hoge kosten van de energiecrisis voor huishoudens te dempen niet alleen het risico hebben averechts te werken, maar ook ten koste kunnen gaan van langere termijn duurzaamheidsmaatregelen. Daarmee zijn de zorgen voor de korte termijn niet onterecht, maar deze voorbeelden maken wel duidelijk dat het noodzakelijk is om steeds ook oog voor de toekomst te houden, ook op de periode na 2030.

Regievoeren vereist politieke moed maar geen 'alleingang'

De maatschappelijke uitdagingen rondom klimaat en energie zijn enorm. Politieke moed en maatschappelijke betrokkenheid zijn hard nodig om aan deze enorme vraagstukken het hoofd te bieden. Politieke moed en maatschappelijke betrokkenheid zijn geen botsende perspectieven, maar weerszijden van dezelfde medaille. De regie weer meer bij het Rijk neerleggen toont politieke moed. Regievoeren betekent echter niet dat alleen het Rijk aan zet is en uitvoeringsoverleggen, burgers en maatschappelijke partijen toekijken en afwachten. Regievoeren betekent juist het nauwer betrekken van maatschappelijke partijen en burgers. Dit vraagt om verduidelijking van ieders rol in de transitie, nu en in de toekomst. Het is van belang om de creativiteit, kennis en uitvoeringskracht van alle partijen te benutten en om samen met het parlement zo snel mogelijk duidelijkheid te creëren over hoe burgers worden betrokken bij het klimaatbeleid.

Politieke moed is ook 'niet voor je uit schuiven'

Regievoeren vereist ook de moed om de transitiepijn niet vooruit te schuiven. Het afgelopen decennium heeft aangetoond dat het verschuiven van transitiepijn naar de toekomst, of het nu gaat om stikstof of klimaat, leidt tot hogere kosten, pijnlijkere maatregelen en daarmee uiteindelijk tot grotere ontevredenheid. Bovendien verliest de politiek en ook het bedrijfsleven de regie wanneer rechtszaken acute maatregelen afdwingen om negatieve langetermijneffecten te voorkomen.

Sturen vereist een brede blik

Sturen op de lange termijn kan zekerheid bieden. Het helpt daarbij grote maatschappelijke vraagstukken centraal te stellen. Een smalle focus helpt daarbij niet. Vergeet bijvoorbeeld niet thema's als biodiversiteit en grondstoffen mee te nemen. Duurzame biograndstoffen en kritieke aardmetalen zijn cruciaal voor de transitie naar een klimaatneutrale samenleving, maar niet onbeperkt beschikbaar. Alles wat nu vergeten wordt, ligt later alsnog op het bordje van burgers en bedrijven.

De opgave wordt eerder groter dan kleiner

Nu ik terugkijk op tien jaar Borgingscommissie Energieakkoord, Klimaatberaad en Voortgangsoverleg Klimataakkoord, veroorloof ik mij tot slot nog een enkele persoonlijke kanttekening. In 1989 organiseerde Nederland in Noordwijk de eerste wereldwijde Klimaatconferentie op ministerieel niveau. De voorstellen die Nederland destijds met enkele andere landen deed haalden het echter op de valreep niet. Een Nederlands lid van het IPCC, professor van Vuuren, rekende onlangs voor dat indien deze voorstellen werkelijkheid waren geworden, de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen vandaag 50 procent lager zou zijn

geweest. Daarbij zouden we dan thans veel meer tijd hebben gehad om de overgang naar een klimaatneutrale samenleving geleidelijk te maken. Nu, 33 jaar later, is er gelukkig wel brede internationale overeenstemming over de urgentie en noodzaak, maar lijken we ons nog onvoldoende te realiseren dat we ons bordje bijna leeg hebben gegeten. Zolang we te weinig actie blijven ondernemen, zullen de duurzaamheidsuitdagingen met de dag groter worden. Daarom is ieders inzet, nu en in de toekomst, essentieel en van fundamenteel belang.

Ik heb in de afgelopen tien jaar frequent contact mogen hebben met leden van de beide Kamers. Ik verzoek u daarom dit eindverslag met bijlage naar de Kamers door te geleiden.

Met vriendelijke groet,

Ed Nijpels,
Voorzitter Voortgangsoverleg Klimaatakkoord

Afschrift aan de ministers van EZK, BZK, LNV, I&W, Financiën en voor VRO en de staatssecretaris van I&W.